

П.Т. Колісніченко

Напрями удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності

У статті визначено основні напрями державного регулювання суб'єктів малого підприємництва. Визначено фактори, які впливають на розвиток малого бізнесу. Запропоновано заходи, які сприятимуть розвитку підприємств малого бізнесу. Обґрунтовано пропозиції внесення змін у чинне законодавство України щодо державного регулювання малих підприємств.

In the article basic directions of the state adjusting of small business entities are definite. Factors which affect development of small enterprise are definite. The activities contributing to the small businesses development are suggested. The suggestions as for changing current legislation are expressed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Держава, в особі уповноважених органів, є суб'єктом економічних відносин, компетенції та можливості якої щодо створення сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності є найширшими.

Від ефективності регулюючого впливу органів державного управління залежить можливість формування сприятливого та передбачуваного правового поля для розвитку підприємництва, що, у свою чергу, є невід'ємним компонентом соціально-економічного розвитку та економічної безпеки держави, пріоритетною функцією владних структур в умовах ринкової економіки, реалізація якої необхідна для демократизації суспільства, забезпечення добробуту громадян, формування цивілізованого конкурентного середовища, економічного розвитку держави, особливо в умовах прискорення процесів євроінтеграції та членства у СОТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів державного регулювання підприємницької діяльності присвячені праці багатьох вітчизняних вчених-економістів: М. Чумаченка, К. Кривенка, А. Гальчинського, Ю. Пахомова, Ю. Палкіна, В. Савчука та інших.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розробка теоретичних основ та практичних заходів щодо удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проблеми пошуку ефективних механізмів державного регулювання підприємницької діяльності актуалізуються у національних доповідях з досліджуваної проблематики, щорічних посланнях Президента України до Верховної Ради України, значній кількості аналітичних матеріалів органів державного управління та наукових праць.

Важливість проблеми підвищення ефективності державної політики у сфері розвитку підприємництва в Україні обумовлюється процесами трансформації власності; змінами форм та суб'єктів управління суспільно-економічними процесами; поєднанням інтересів бізнесу та влади; виникненням конфлікту інтересів суспільно-політичних груп; надмірною монополізацією окремих товарних ринків та доступу до господарських ресурсів і сфер діяльності.

Ми пропонуємо напрями удосконалення системи державного регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва згрупувати за такими сферами:

- фінансово-кредитна;
- нормативно-правова;
- інституційно-інфраструктурна;
- організаційно-дозвільна;
- інформаційно-аналітична.

До складу фінансово-кредитної входять такі структурні елементи: кредитно-грошова політика, інвестиційна політика, антимонопольна політика, податкова політика.

В умовах динамічного розвитку економічних процесів механізми та

порядок застосування інструментів фінансування підприємницької діяльності повинні постійно вдосконалюватися. У [1, С.363] зазначено, що державна фінансова підтримка малого підприємництва, повинна формуватися за такими напрямками:

- 1) безпосереднє фінансування (субсидування, кредитування, пайове фінансування);
- 2) стимулювання підтримки малого бізнесу з боку підприємницьких структур (гарантування позик, зменшення ризику).

Удосконалення механізмів фінансової підтримки суб'єктів підприємницької діяльності, значною мірою, залежить від поточної соціально-економічної ситуації в країні та відповідного інфраструктурного забезпечення. Враховуючи те, що фінансові ресурси бюджету нашої країни, які можуть бути спрямовані на підтримку суб'єктів малого підприємництва є обмеженими, найбільш перспективним є, на нашу думку, другий напрямок.

Надання пільгових кредитів, як і будь-яких інших пільг, завжди порушує умови конкуренції та створює передумови для корупції.

Тому фінансова підтримка розвитку малого підприємництва має бути не персонального характеру, а спрямована на сектор в цілому і сфокусована на мультиплікативних схемах часткового забезпечення гарантій під кредитні зобов'язання і т.п. Надання інвестиційних або інноваційних пільг для суб'єктів малого підприємництва є недоцільним враховуючи складність підтвердження цільового характеру такої підтримки.

Принциповим питанням удосконалення банківського кредитування малого підприємництва є створення гнучкої системи гарантій, яка відкрила б можливості кредитування для всіх категорій підприємств. З ним пов'язана процедура й суб'єкт гарантування та питання забезпечення повернення кредиту.

У рамках заходів щодо активізації кредитування суб'єктів малого підприємництва ми пропонуємо організувати взаємодію таких структур: комерційний банк, страхова компанія, Держкомпідприємництво, суб'єкт малого

підприємництва.

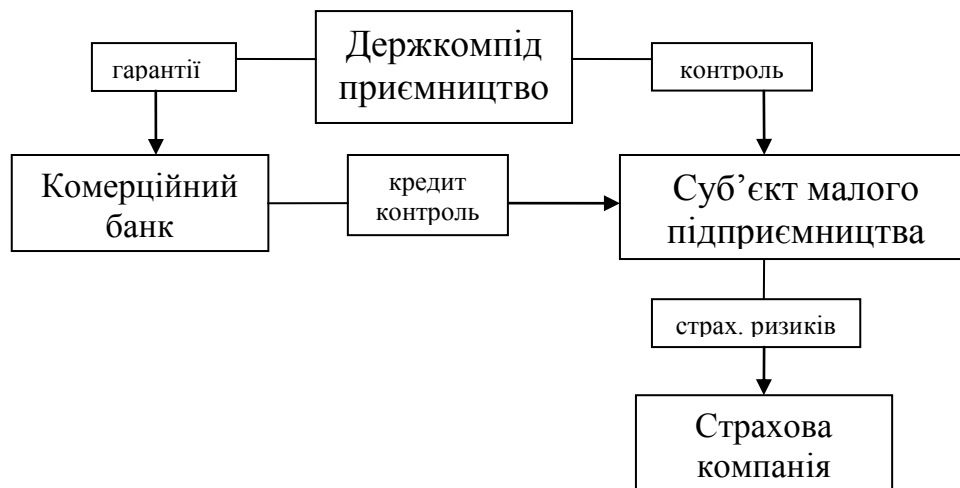


Рис.1. Логічна схема механізму кредитування суб'єктів малого підприємництва

У запропонованому механізмі кредитування гарантії повернення забезпечуються Держкомпідприємством або іншими інститутами підтримки малого підприємництва. При цьому, фінансові ресурси таких установ, які можуть бути залучені з бюджету, спрямовуються не безпосередньо на кредитування, а на забезпечення гарантій комерційних кредитів.

Доцільність залучення Держкомпідприємства до механізму гарантування повернення ресурсів обумовлюється не лише складністю економічної ситуації у країні, а й необхідністю моніторингу цільового спрямування кредиту, дублюючи, тим самим, функцію контролю разом із фінансово-кредитною установою.

На перших етапах функціонування такого механізму кредитування доцільно залучити, у першу чергу, тих суб'єктів малого підприємництва, які працюють у соціально значущих галузях економіки, беруть участь у виконанні державних замовлень, виконують заходи в рамках регіональних програм соціально-економічного розвитку територій та населених пунктів. Надалі, за умови позитивної апробації, можливим є залучення підприємств малого бізнесу, які працюють й у інших сферах економіки.

Також за рахунок збільшення доступності кредитних ресурсів для суб'єктів

малого підприємництва, введення практики страхування ризику підприємницької діяльності, має суттєво зменшитись відсоток банкрутств суб'єктів малого підприємництва.

Саме спрямування частини ресурсів рефінансування на кредитування повинно стати одним з ключових напрямів розвитку системи державної фінансової підтримки малого і середнього бізнесу у найближчий час.

До другого блоку відносяться правові заходи, до складу яких входять оптимізація нормативно-правової бази, розробка законодавства про мале підприємництво, створення системи відповідальності за дискримінацію та ін.

Формування правової бази малого підприємництва – найголовніша передумова його становлення та розвитку.

Створення правової бази, яка б регулювала господарські відносини знаходиться на етапі формування та характеризується нестабільністю і неординарністю. За державою на даному етапі розвитку все ще залишається завдання формування невід'ємних елементів соціально-економічного простору, яке підприємницький сектор не може реалізувати самостійно: нормативно-правове забезпечення; інституціональні принципи розвитку бізнесу; функціональні форми державного регулювання та ін.

Доцільно напрям нормативно-правового забезпечення розвитку малого підприємництва розглядати виключно з позиції малого підприємництва, а не підприємництва в цілому. Необхідні завдання цього напрямку мають стосуватися: спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, яка є фактором конкурентності країни у глобальній економіці – як окремого розділу проекту Податкового кодексу; складової законодавства про державні закупівлі в частині гарантування участі суб'єктів малого підприємництва [2].

Організаційно-дозвільна складова включає реалізацію заходів щодо спрощення дозвільних процедур, оптимізації організаційної структури органів, які регулюють діяльність суб'єктів малого підприємництва.

Обмеження повноважень посадових осіб, зведення їх функцій до виконання простих законодавчо затверджених процедур, скасування обов'язків

щодо тлумачення недосконалого законодавства надасть можливість для значного скорочення штату державних органів влади і економії значної суми бюджетних коштів. Зекономлені кошти, у випадку їх спрямування на підвищення оплати праці державних службовців, мають сприяти зниженню рівня корумпованості апарату державного управління.

Підвищення вимог до кваліфікації державних службовців поряд з поширенням просвітницької роботи щодо ідей регуляторної реформи, а також посиленням контролю за її реалізацією повинні призвести до підвищення виконавчої дисципліни, впровадження практики проведення кваліфікованого аналізу регуляторного впливу проектів нормативних актів і формування на цій підставі ефективного підприємницького клімату.

Спрощення і зменшення вартості проходження адміністративних процедур, пов'язаних з легальною підприємницькою діяльністю, має призвести до збільшення кількості легальних суб'єктів малого підприємництва внаслідок пожвавлення процесів ділової активності населення, детінізації цього сектору, зниження рівня банкрутств серед діючих суб'єктів господарювання. Удосконалення механізмів державного регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва і зниження рівня їх тінізації сприятиме підвищенню ефективності державної політики у сфері малого бізнесу. Наслідком зниження рівня тінізації суспільно-економічних відносин у цій сфері має стати підвищення прозорості регуляторних процесів, збільшення можливостей для детального мікроекономічного аналізу стану розвитку малого підприємництва та економіки взагалі, для прогнозування та управління економічними процесами.

Також необхідною мірою зі зниження рівня тінізації в секторі малого підприємництва є реалізація комплексу правоохоронних заходів, притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності суб'єктів малого бізнесу, що здійснюють незареєстровану і (або) неліцензовану діяльність, повністю або частково уникають оподаткування доходів, сприяють розвитку хабарництва в органах державної влади тощо.

Регуляторна політика органів державного управління у більшості регіонів

та на субрегіональному рівні є недостатньо ефективною через її неповну відповідність принципам прозорості, підзвітності.

У межах регуляторної реформи доцільно провести:

- забезпечення дотримання встановлених процедур підготовки і прийняття регуляторних актів, зокрема планування розробки регуляторних актів, проведення процедури публічного обговорення проектів регуляторних актів, що мають значно вплинути на підприємницьке середовище;

- регламентацію державного контролю за здійсненням підприємницької діяльності шляхом встановлення ліміту кількості перевірок суб'єкта малого підприємництва, виключення практики проведення "дублюючих" перевірок різними за рангом органами державної влади тощо [3, С.86].

Лише комплексний та системний підхід до подальшого удосконалення вітчизняної дозвільної системи, зокрема у секторі малих і середніх підприємств, спроможний принципово змінити та покращити ситуацію у площині сформованості сприятливого економіко-правового поля щодо ведення підприємницької діяльності в нашій країні та підвищити рівень її економічної безпеки.

Органами державного управління, зокрема на регіональному та субрегіональному рівнях неповною мірою використовуються засоби соціально–психологічного та інформаційно–роз'яснювального характеру, зокрема щодо негативної соціально–економічної ролі функціонування підприємств у тіньовому секторах, приховування частини виручки чи заробітної плати, вступу у неформальні та/ чи корупційні стосунки з органами влади та державного управління [5, С.145-150].

Висновки. Отже, підсумовуючи необхідно зазначити, що упровадження запропонованих вище заходів з удосконалення системи державної регулювання спрямоване на сприяння розвитку вітчизняного малого підприємництва, а також створення необхідних передумов для підвищення легальної ділової активності в країні.

Список використаних джерел

- 1.Геращенко І.О., Домбровська Г.П. Державне регулювання розвитку малого підприємництва в умовах ринкової економіки /І.О. Геращенко, Г.П. Домбровська //Коммунальное хозяйство городов. – 2007. - №75. – С.363
- 2.Ляпін Д. Вдосконалення структури та ефективності національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] /Д. Ляпін. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/september08/1.htm>
- 3.Варналій З.С., Кузнєцова І.С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва /З.С. Варналій, І.С. Кузнєцова. – К.: Інститут економічного прогнозування, 2002. - С.7-90
4. Курмаєв П.Ю. Аналіз нормативно–правового забезпечення соціально–економічного розвитку на регіональному рівні /П.Ю. Курмаєв //Економічний простір : Зб. наук. праць. – №24. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – С. 38–45.
- 5.Васильців Т. Г. Удосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в Україні /Т.Г.Васильців //Стратегічні пріоритети. - 2009. - №1(10). – С.145-150
6. Курмаєв П.Ю. Теоретичні аспекти управління соціально–економічним розвитком регіону /П.Ю. Курмаєв // Формування ринкових відносин в Україні : Зб. наук. праць. Вип.4 / Наук. ред. І.К. Бондар. – К., 2008. – С. 154–155.